

3. MBu. 13, 7615. — एतावत् adv. *so viel, so weit, bis hierher, so, tam:* नैतावद्वन्ये मरुतो यद्ये धर्मे Rv. 7, 57, 8. तानि किमेतावदाशु प्रयुज्जीत Çat. Br. 13, 3, 6, 6. 14, 5, 2, 14. 8, 15, 9. एतावदानैः शक्यं गन्तुम् R. 4, 40, 68. 41, 70. एतावद्वन्यतामिलपितं संपन्नम् Hir. 44, 8. त्रयं मूयिकः स्वल्प-बलो ऽयमेतावदूरमुत्पतति 27, 19.

हति (von 3. इ mit आ) f. *Ankunft:* आ ते चिकित्र उपसामिवेतयः (Padap.: एतयः) Rv. 10, 91, 4. मा वामेतौ (Padap.: आ ऽतौ) मा परेतौ रि-पाम 178, 2. VS. 27, 45.

हृदिष्युःपति m. nach Maubh. *der Gemahl einer jüngeren Schwester, deren ältere noch nicht verheirathet ist*, VS. 30, 9. — Vgl. दिष्यु.

हृद्, हृदते gedeihen, Wohlergehen finden, glücklich sein Duṣṭ. 2, 1. Vop. 8, Anf. अरिष्टः सर्वं हृदते Rv. 1, 41, 2. 2, 25, 5. 8, 46, 5. 63, 4. 73, 9. 10, 6, 1. 60, 4. 63, 13. 85, 28. हृदिषीमहि VS. 20, 23. हृदिषीय AV. 7, 89, 4. हृदस्व 18, 2, 25. — VS. 23, 26 (vgl. 27, wo die richtigere Lesung हृ-धमानः स्वे गृहे Çat. Br. 14, 9, 4, 23. ते हृतामेधतुमेधो चक्रिरे 1, 6, 4, 3. Pār. Gṛh. 1, 6. हृदस्व मोदस्व MBu. 2, 510. हृदते शाश्वतीः समाः 3, 13792. 13, 3105. हिरण्यभूमिसंप्राप्त्या पार्थिवो न तथैधते। यथा मित्रं ध्रुवं लब्ध्वा M. 7, 208. 4, 174. यत्र मैत्र्यैरेधरे प्रजाः Buṅg. P. 3, 21, 1. तदा मिथुनधर्मण प्रजा ह्येधा वारिरे 12, 53. तपसा महेतैधतः erstarkt MBu. 1, 6830. नेहसो मुखमेधते wohlgedeihen M. 4, 170. 5, 45. 7, 113. MBu. 1, 5591. 2, 213. MBu. in LA. 48, 16. R. 2, 39, 29. 3, 44, 21. 4, 27, 13. PAṆĀT. I, 361 (Gegens. वि-नश्यति). (तेन) लोकयोर्भयोः शक्यं नित्यदा मुखमेधितुम् R. 2, 82, 34. सुवै-धिता die da glücklich gelebt hat MBu. 14, 2361. gross werden, um sich greifen; vom Feuer: विवर्धं ज्वलना ह्येधमानाः 1, 7155. तेजोराशि दी-प्यमानं कृताशनमिवैधितम् 3, 11796. न त्वामनुदकृद्धो वनमग्निरेवैधितः Daç. 1, 41. von Affecten u. s. w.: जन्मैश्चर्यश्रुतश्रीभिरेधमानमदः पुमान् Buṅg. P. 1, 8, 26. तपसा ह्येधमानेन 3, 10, 6. अथर्मा ऽयमनृतेनैधितः 1, 17, 25. स्नेहानुबन्धैधितया शुचा 6, 14, 49. anschwellen, von Gewässern: कल्पति-धितस्निधवः 3, 11, 30. हृधित gross geworden, aufgewachsen AK. 3, 2, 26. H. 1493. मृगशत्रैः समेधितो जनः Çak. 51. Ausnahmsweise act.: न हि सा-रुसकर्तारः मुखमेधति MBu. 3, 15031. 13503. मातुर्गंधाग्रपानाथैरेधदातुः (ननु) Buṅg. P. 3, 31, 5. हृधती partic. f. 4, 21, 30. — caus. हृधयति gedei-hen lassen, vermehren, verherrlichen: सत्त्वं सुरानीकमिवैधयति Buṅg. P. 7, 1, 11. (श्रीः) यत्र स्थितैधयत साधयतीत्त्रलोकान् 8, 8, 25. किं वं माम-नुगुप्तिष्ठा नैदिधः स्वपराक्रमम् Bhaṭṭ. 13, 19. आशीर्भरेधयामासुः — अ-म्बिकाम् Kumāras. 6, 90. — Vielleicht ursprünglich identisch mit अर्थ (अर्थः vgl. गृह् mit गृह्; prākṛ. गोण्ड = गृह्णति).

— अर्थ gedeihen, zunehmen, grösser werden: भ्रातृव्यम् — उपेत्याध्ये-धितम् Buṅg. P. 5, 14, 17.

— das हृ der Wurzel geht mit einem vorangehenden घ्र einer Prä-
position in ह्रे über P. 6, 1, 89. उपैधते, प्रैधते Sch. Vop. 2, 3.

— सम् dass. was das simpl. AV. 7, 89, 4. 14, 2, 17. अथर्मश्च समेधेत Buṅg. P. 3, 21, 55. समेधित erstarkt, gekräftigt: तपोबलसमेधितः MBu. 3, 10443. तिष्ठ मा मा गमः पुत्र यमस्य सदनं प्रति। श्रो मया सह गतासि जनन्या च समेधितः R. 2, 64, 33. वक्रिम् 4, 4, 17. Buṅg. P. 1, 13, 7. मदनञ्जाला ह्येधन्-नसमेधिता Buartr. 1, 90. — caus. gedeihen machen, kräftigen, beglücken, vermehren, anschwellen: अस्मान्प्रजा यमुभिर्ब्रह्मवर्चसेनाब्राह्मेन समेधय Âçv. Gṛh. 1, 10. MBu. 13, 7510. महेदधिं चापि समेधयत्तम् (den Mond)

R. 5, 11, 4. यैर्वै पौरुषेणो वंशः पञ्चालेषु समेधितः Buṅg. P. 4, 27, 9. परेण — ते समेधिताः 8, 7, 13. अग्न्या समेधिताः सर्वे 8, 11, 44. भुवम् — ब्रह्मन्तत्त्वसमे-धिताम् 7, 2, 10. कृशानुः समेधितः — तदीयैः Bhaṭṭ. 12, 20.

हृद् (von हृद्) 1) adj. subst. *anzündend, Anzünder*; s. अग्नेध. — 2) m. Brennholz P. 6, 4, 29. Vop. 26, 174. AK. 2, 4, 13. H. 827. मा मामेधो द-शतयश्चितो धाक् Rv. 1, 138, 4. हृदस्यान् आर्चितम् 10, 86, 18. VS. 20, 23. आर्द्रधामि Çat. Br. 14, 3, 4, 10. 7, 3, 11. यैधः स्वसमुत्वेन वक्रिणा नाश-मर्हति। तत्राकृतात्मा लोभेन सक्तेन विनश्यति || MBh. 3, 84. वक्रिरेधा-पन्नः Çak. 174. हृदन्कृताशनवतः Ragh. 9, 81. हृदोदकम् Brennholz und Wasser M. 4, 247. P. 1, 3, 22, Sch. — Vgl. चितैध und 1. हृदस्.

हृदतुं (von हृद्) m. Gedeihen, Wohlfahrt Rv. 8, 73, 3. AV. 9, 2, 11. 11, 7, 22. Çak. Çr. 4, 5, 1. f.: ते हृतामेधतुमेधो चक्रिरे Çat. Br. 1, 6, 4, 3. — Nach den Lexicographen: 1) m. Mensch Uṇ. 1, 78. H. an. 3, 256. MED. t. 102. — 2) m. Feuer (von हृद्) H. an. MED. — 3) adj. = हृधित Çabdar. im ÇKDr.

हृदमानिहृद् (हृद्, partic. von हृद्, + हिद्) adj. dem Glücklichen d. h. dem im Glück Uebermüthigen feind Rv. 6, 47, 16. Nir. 6, 22.

1. हृदम् (von हृद्) n. Brennholz AK. 2, 4, 13. H. 827. AV. 12, 3, 2. Nir. 1, 18. M. 11, 70. 246. Jāç. 2, 166. Çak. 174, v. l. Ragh. 8, 70. Buṅg. P. 3, 13, 10. तत्तद्धेमो विभावसुरिवैधतः wie das, geschmolzenem Golde ähnliche Feuer aus dem Brennholz (hervortritt) 7, 3, 23 (Burnouf hat diese Stelle missverstanden). 8, 6, 12. हृदांसि Bhag. 4, 37.

2. हृदम् (von हृद्) n. Gedeihen im comp. मुखमेधम् adj. wohlgedeihend, dem es wohlgeht MBu. 13, 5191.

हृदा (wie eben) f. Gedeihen, Wohlfahrt AK. 3, 3, 10.

हन् pron. Stamm, von dem sich folg. enklitische oblique cass. vorfinden:
acc. sg. हन्म्, हनाम्, हनद्; du. हनौ, हने; pl. हनान्, हनास्, हनानि;
instr. sg. हनेन, हनया; gen. loc. du. हनयोस्, ved. हनोस् P. 2, 4, 34. Vop. 3, 132. 163. Den übrigen obliquen casus liegt der Stamm घ्र (s. u. इद्म्) zu Grunde. Der Stamm हन् hat sich vielleicht aus dem instr. हन् (s. u. इद्म्) entwickelt. pron. subst. der 3ten Person er, sie, es: कर्णमैनौ इति तद्धा यद्वर्षीत् Rv. 1, 161, 5. यमेन दत्तं त्रित हन्मायुनक् 163, 2. 2, 12, 5. उप ह्ये सुदधौ धेनुमेतां सूक्तो गोधुगत दौहदेनाम् 1, 164, 26. हन्त् AV. 6, 117, 1. हनौ 7, 93, 2. घृतमेनं अन्नन्नमाने Rv. 10, 82, 1. हनोः 1, 136, 1. 5. 6, 69, 8. हनयोः AV. 7, 44, 1 (wo Rv. हनोः). Çat. Br. 14, 6, 11, 3. — Att. Br. 2, 11. Çat. Br. 8, 1, 4, 2. 14, 6, 9, 26. 10, 12. Kār. Çr. 7, 3, 22. 31. 16, 2, 18. Nir. 1, 9. Bṛh. Âr. Up. 2, 3, 18. 5, 1. M. 2, 50. 113. 119. 128. 147. 202. 219. 243. 3, 43. 4, 43. 54. 137. 164. 254. 5, 151. 7, 6. 135. 180. 196. 203. 219. 8, 114. 220. 380. 9, 11. 70. 77. 89. 139. 313. 11, 23. 176. N. 3, 16. 19. 4, 23. 7, 3. 9, 4. 11, 35. 12, 22. 13, 24. 16, 22. 20, 11. 21, 22. R. 1, 9, 9. 25. 32. 37. 38. 3, 2, 28. 4, 26, 9. Daç. 2, 28. Viçv. 13, 2. 14, 9. Çak. 4, 12. 9, 18. 11, 16. Megh. 34. Ragh. 3, 43. Vid. 164. कामेनो शोचसे नित्यम् N. 13, 11. An allen diesen Stellen, die wir mit Leichtigkeit verdoppeln und verdrei-
fachen könnten, ist हन् reines pron. subst.; sehen wir nun hier und da हन् auch adj. mit einem subst. verbunden, so können wir uns nicht der Vermuthung enthalten, dass hier eine Verwechselung mit dem äusserlich so ähnlichen हत stattgefunden habe; in einigen von diesen Fällen wird das subst. vielleicht als Apposition aufgefasst werden kön-